

RANĚ DYNASTICKÉ OBDOBÍ - EGYPT

Petra Maříková Vlčková
Kultura starověkého Předního východu a Egypta KLBcA02
2016-04-12

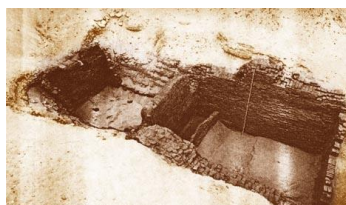
PANOVNÍCI TZV. 0 DYNASTIE

- historický koncept – ukotvený v mladších egyptských písemných pramenech
- nejasné čtení
 - Irej-Hor
 - Serek
 - Ka
 - Narmer
- pohřebiště: Umm el-Káb
- postupné sjednocení celého regionu pod centrální správu panovníků pocházejících z Ceneje (na místě dnešního Abydu)

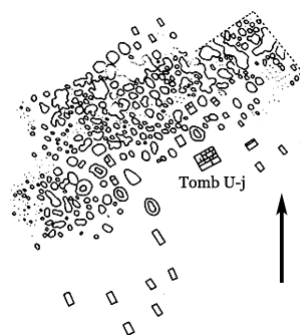
NARMER

- poslední panovník 0. dynastie
- aktivní ekonomická přítomnost Egyptů v jižní Syropalestině
- hrobka: Umm el-Káb,
- nejvýznamnější památka: Narmerova paleta z tzv. základového depozitu v Hierakonpoli – mnoho významů – pravděpodobně symbolický význam

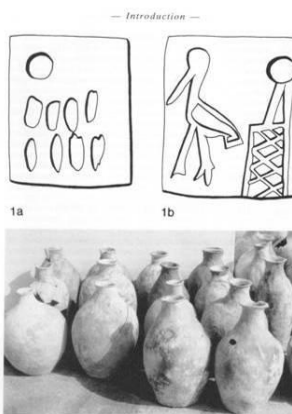

UMM EL-KÁB - ABYDOS

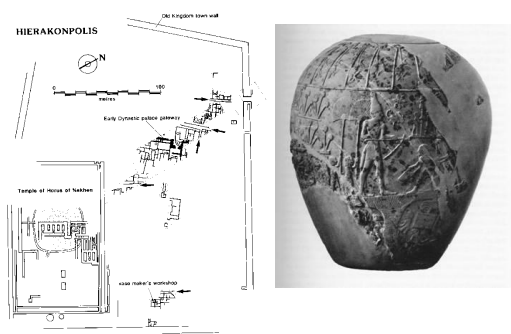
pohřebiště U

Hrobka U-j

HIERAKONPOLIS

- Kóm el-Ahmar
- 1897-8 – J.E. Quibell, F. Green, S. Clarc
- Jeden z nejstarších nalezených chrámů – snad již tehdy Hor
- kultovní centrum boha Hora - hlavní náboženské centrum EDP
- nález tzv. **základového depozitu** (main deposit)

RANĚ DYNASTICKÉ OBDOBÍ

- vláda 1.–2. dynastie
- absolutní
chronologie: c. 3000 – 2686 BC
- položení základů staroegyptské civilizace: povaha panovnické moci, státní administrativa, náboženství apod.
- Založení hlavních lokalit:
 - ▣ hlavního města a náboženského centra (Memfida)
 - ▣ královských pohřebišť (Sakkára, Abydos)
- ustálení sítě hlavních provinciálních center

MENI

- Identifikace?
 - **Hor-Aha X Narmer**
- podle Manéthóna – legendární sjednotitel Egypta
- jméno: „pastýř“
- legendární zakladatel:
 - nového hlavního města – odklonil tok Nilu
 - nového pohřebiště v severní Sakkáře

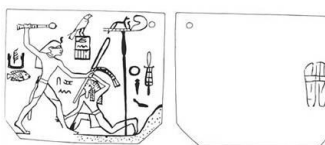
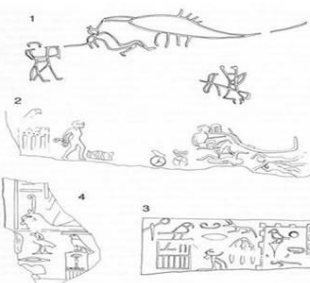
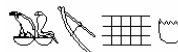
I. DYNASTIE

- Hor Aha – legendární Meni
- Džer
- Džet
- královna Merneit
- Den
- Adžib
- Semerchet
- Qaa

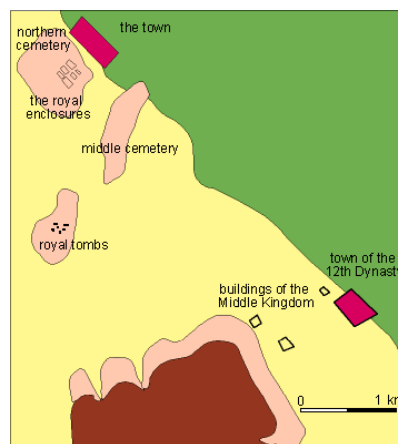
DĚJINY 1. DYNASTIE

- projevem své kultury ztělesňoval nový řád garantovaný panovníkem
- panovník = hlava státního náboženství
- konsolidace královské moci – Horovo jméno – zavedení nových titulů: neby (Obě paní), nesut bitej (král HE a DE)
- vnitřní kolonizace – oblast Deltý – královské majetky
- upevňování pozice v zahraničí – vojenské výpravy do Núbie, proti Asijcům (Sinaj)
 - Núbie – nerostné bohatství – Wádí Halfa – skalní reliéf u Gabal Šéč Sulejmanu (Džer)
 - Syropalestina – obchod s lukrativním zbožím (En Besor) – síť egyptských vojensko-obchodních stanic
- postavení ženy ve společnosti – královna **Merneit** - regentka
- rozvoj státní administrativy – hrobky úředníků – provázanost s rozvojem písma
- vývoj královské zádušní architektury – použití červené a černé žuly v hrobkách

KRÁLOVSKÁ LOKALITA – ABYDOS

- centrální význam tohoto regionu a místa pro proces sjednocování Egypta a pro raně dynastické období
- strategická poloha: úrodné zázemí + poloha na obchodních stezkách - oázy
- několik poloh:
 - Královské pohřebiště: Umm el-Káb, pohřebiště B
 - Tzv. velké zádušní ohrady, severní pohřebiště
 - sídliště – Cenej – nebylo dosud lokalizováno
- dlouhodobě osídlená a využívaná oblast - palimpsest

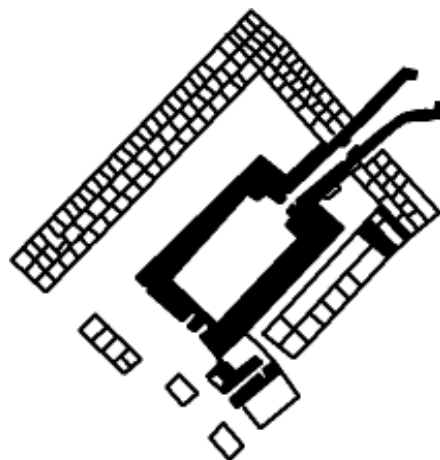
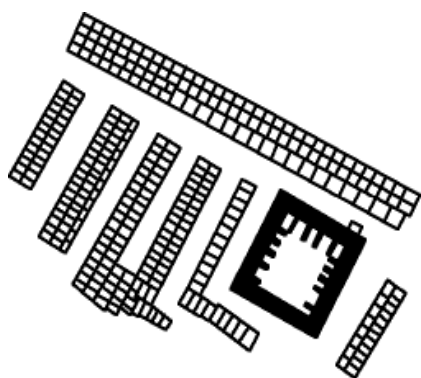
KRÁLOVSKÉ POHŘEBIŠTĚ – ABYDOS, UMM EL-KÁB, POHŘEBIŠTĚ B

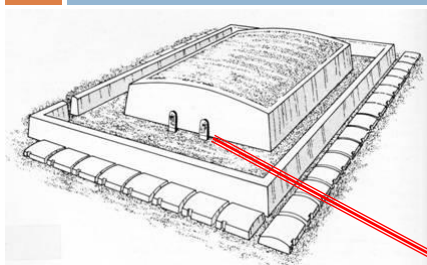
STAVEBNÍ VÝVOJ

Hrobka panovníka Dena

Hrobka panovníka Džera

PODOBA KRÁLOVSKÝCH HROBEK

VÝBAVA KRÁLOVSKÝCH HROBEK

- Královské hrobky
 - sochy
 - šperky
 - nádoby (keramika, kamenné, měď)
- Vedlejší pohřby
 - zvířata – lvi, sloni, psi = SYMBOLICKÝ VÝZNAM
 - Služebníci – malé stély = RITUAL SÁTÍ

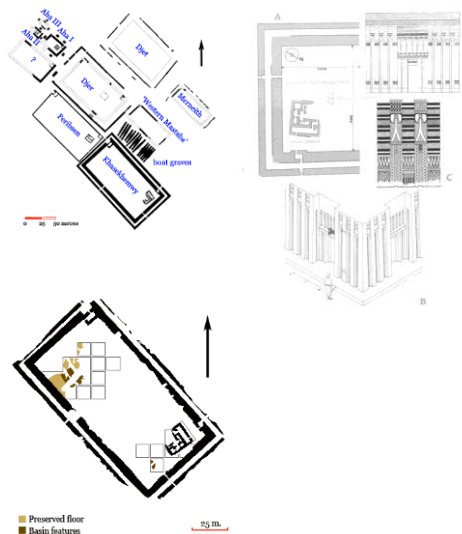

ABYDOS – TZV. POHŘEBNÍ OHRADY

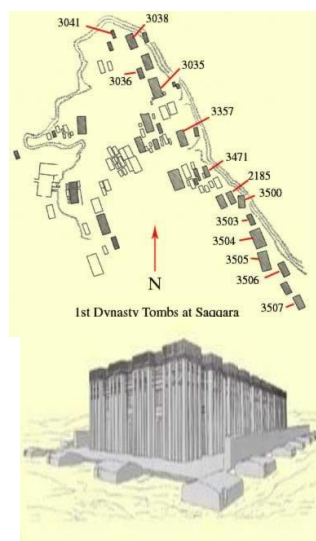
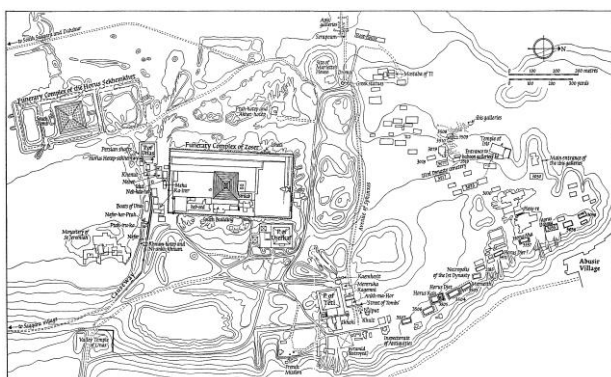
- celkem: minimálně 10 staveb
 - Ne všichni panovníci 1. a 2. dynastie X někteří mají 3 stavby (Hor-Aha)
- Různé materiály: dřevěné palisády, zdi ze sušených cihel
- další součásti:
 - pohřby lodí (modely ze sušených cihel)
 - Kultovní stavby
 - Vedlejší pohřby
- Šunét el-Zebíb – největší dochovaná „pohřební ohrada“ – Chasechemuej

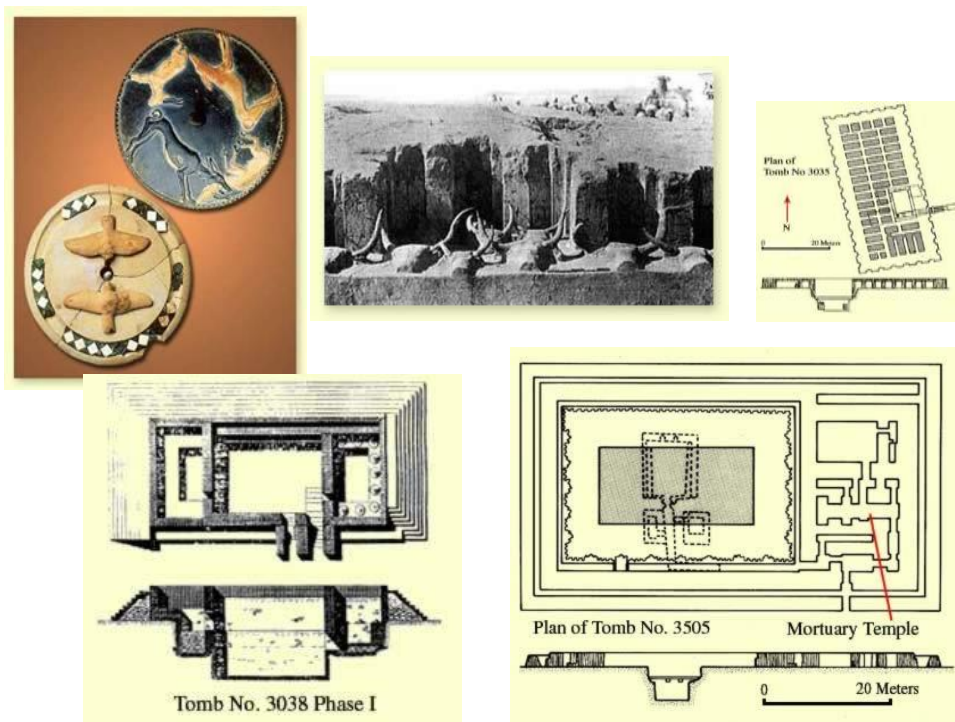

POHŘEBNÍ OHRADY – místa zádušního kultu?

POHŘEBIŠTĚ V SEVERNÍ SAKKÁŘE

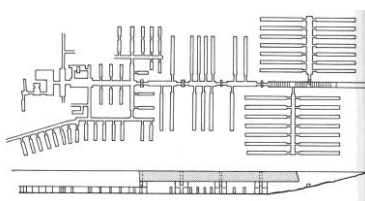
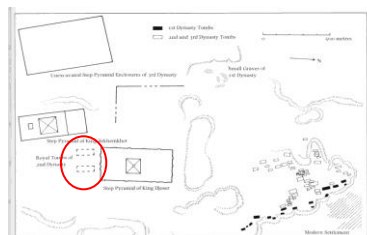
II. DYNASTIE

- velmi málo známé období egyptských dějin – délka 120–150 let
- chronologie:
 - počátek – Sakkára
 - Hetepsechemuej
 - Raneb
 - Ninecer
 - střední fáze – Sakkára?
 - Vadžnes apod.
 - Závěr – Abydos
 - Peribsen – Sechemib
 - Chasechem/ Chasechemuej
- mnoho shodných rysů

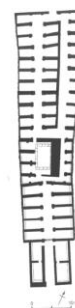
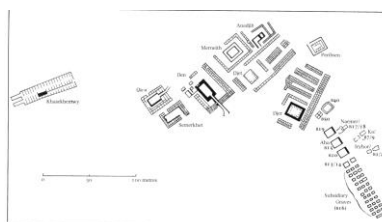
POHŘEBIŠTĚ V SAKKÁŘE

- Panovníci:
 - ▣ Hetepsechemuej
 - ▣ Raneb
 - ▣ Ninecer
- pod pohřebišťem z Nové říše –
druhotné využití podzemních
prostor

NÁVRAT DO UMM EL-KÁBU

- panovníci:
 - ▣ Peribsen
 - ▣ Chaseschemuej
- návrat do Abydu – snad
projev sounáležitosti s
panovníky 1. dynastie –
archaický tvar hrobek **X**
novinky v architektuře –
zapojení kamene

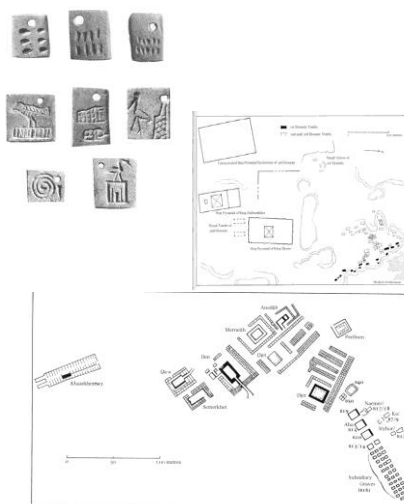
CHASECHEMUEJ

- jeden z nejdůležitějších panovníků EDP – opětovně sjednotil Egypt – změna jména z Chásechem => Chasechemuej
- hrobka v Abydu: velké použití kamene
- Šunět ez-Zebíb: zádušní ohrada v Abydu – největší stavba EDP
- stavby po celém Egyptu: Abydos, Sakkára, Hierakonpolis, etc.
- Oslava svátku sed – sochy v Hierakonpoli

ODKAZ RANĚ DYNASTICKÉHO OBDOBÍ, cca 3150-2700 př. n. l. :

- „vynález“ písma a jeho rozšíření
- nastartování hospodářského a ekonomického systému
- vznik organizace státní správy pod kontrolou jediného muže – panovníka
 - Založení nového hlavního města: Memfidy
 - Založení tzv. dynastických pohřebišť: Sakkára, Abydos
- vznik systému státní ideologie
- položení základů kamenné architektury, umění a s nimi spojených náboženských představ – posmrtné představy, sakrální architektura (pohřební i chrámová)

STARÁ ŘÍŠE

STARÁ ŘÍŠE

- Chronologie:
 - Vláda 3.-6. dynastie X rozhodující pro zařazení dynastií do OK – kulturní výdobytky = vývoj architektury
 - Datace: cca 2700-2180 BC
- jedno z vrcholných období egyptské historie – v dalším vývoji se na OK často odkazovalo + zdroj inspirace a legitimacy
- vysvětlení náhlého rozmachu: fenomén „násobícího se efektu“
- stavba pyramidových komplexů => upevnění moci panovníka
 - zefektivnění státní správy a organizace hospodářství
 - zviditelnění státní ideologie => rozšíření distribuce hospodářských prostředků + zapojení většího počtu obyvatelstva do chodu státu
- v původních stimulech však byly i limity => působily jako faktory ovlivňující zánik OK – tzv. zákon snižujících se mezních výnosů

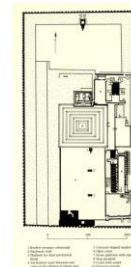
3. DYNASTIE, cca 2700-2630 BC

- panovníci:
 - Sanacht
 - **Necerichet Džoser**
 - Sechemchet
 - Chaba
 - Hunej
- mohutný rozvoj hmotné kultury a ekonomiky = položeny základy OK státu
- doba významných změn v egyptské společnosti = narůstající hierarchizace a byrokracie

NECERICHET DŽOSER

- jeden z nejdůležitějších staroegyptských panovníků
- významní hodnostáři: Imhotep, Hesyre
- stavební aktivity po celém Egyptě: Héliopolis – sepjetí panovníka se slunečním božstvem
- Hladová stéla na ostrově Sahel = nejstarší známé falzum v dějinách
- Historická „image“ – jméno Džoser = „posvátný“ X v soudobých textech se objevuje jen jako Necerichet „božského těla“
- Komplex Stupňovité pyramidy v Sakkáfe: milník ve vývoji monumentální architektury

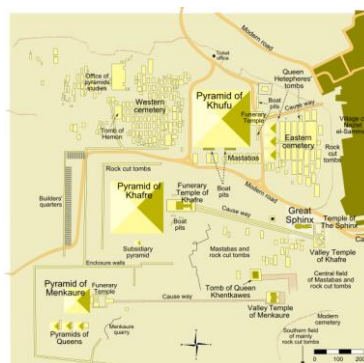
4. DYNASTIE, C. 2630-2510 bc

- panovníci:
 - Snofru
 - Chufu (Cheops)
 - Radžedef
 - Rachef
 - Menkaure
 - Šepseskaf
- Dokončení vývoje královské titulatury – titul **sa-Re** (syn Re'uv) = zdůraznění úzkého propojení se slunečním božstvem
- Vrchol centralizace egyptského státu – odraz i v architektuře =
- rozvoj koncepce královské hrobky a jejich základních částí
- Zásadní proměna hmotné kultury a zádušních představ
- Kontakty s vnějším světem:
 - Vnitřní Afrika: přes oázy v Západní poušti
 - Přední východ: výměna darů s panovníky, např. Mari
 - Libye: boje s náčelníky – topos
 - Núbie

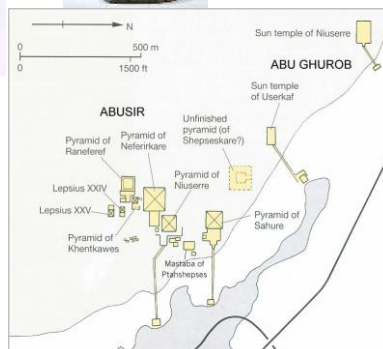
PANOVNÍCI POHŘBENÍ V GÍZE

- Vládci:
 - Chufu
 - RADŽEDEF – ABÚ RAWÁŠ, syn Chufua
 - Rachef, syn Chufua
 - Menkaure, syn Rachefa
- Dynastické pohřebiště: Gíza: existence jednotného plánu rozvoje pohřebiště a státního dozoru nad ním
 - známo i zázemí stavitelů pyramid: město i pohřebiště
 - Sfinga: Rachef
- Vztahy vůči okolním zemím:
 - Sinaj – nápisy ve Wádí Magháře
 - Núbie – dioritové lomy – SZ od Abú Simbelu
 - Elefantina – těžba červené žuly
 - Přední východ: Ebla (Tell Mardich), Byblos – dary se jmény panovníků
- Závěr 4. dynastie? – Šepseskaf a Chentkaus I.: Papyrus Westcar

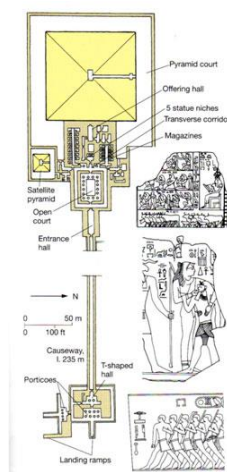
5. DYNASTIE, C. 2510-2365 BC

- Panovníci:
 - Veserkaf
 - Sahure
 - Neferirkare
 - Raneferef
 - Šepseskare
 - Niuserre
 - Menkauhor
 - Džedkare
 - Venis
- Tzv. sluneční králové – vyvrcholení sejetí mezi panovníkem a slunečním bohem – stavba tzv. **slunečních chrámů**
- řelomové období – provedení dalekosáhlých reforem + změny ve společnosti + v zádušních představách
- Dynastická pohřebiště:
 - Abúsír (Sahure, Neferirkare, Raneferef, Šepseskare, Niuserre)
 - Sakkára (Veserkaf, Džedkare, Venis)
 - ? (Menkauhor)

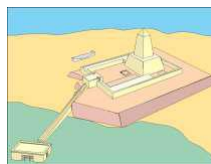
KRÁLOVSKÝ ZÁDUŠNÍ KOMPLEX

- pyramida
- satelitní pyramida
- zádušní chrám
 - vstupní síň
 - otevřený sloupový dvůr
 - Transverzální chodba
 - kaple s 5 nikami
 - obětní kaple
 - sklady
- vzešupná cesta
- údolní chrám

SLUNEČNÍ CHRÁMY

- písemnými prameny prokázáno 6
X archeologicky prozkoumány – pouze 2
 - Veserkaf
 - Niuserre
- hrámy se nacházely v širším okolí Abúsíru.
 - funkce: zapojení do oběhu obětí předkládaných v rámci královského zádušního kultu
- Architektonická podoba – odpovídá královským pohřebním komplexům:
 - údolní chrám ~ dolní chrám
 - vzestupná cesta (zastřešená) ~ vzestupná cesta (nezastřešená)
 - zádušní chrám ~ horní chrám
 - pyramida ~ obelisk

6. DYNASTIE, C 2360-2180 BC

- panovníci:
 - Teti
 - Veserkare
 - Pepi I.
 - Merenre I.
 - Pepi II.
 - Merenre II.
 - Neitokret
- problémy s následnictvím – vražda panovníka,
- pokusy o puče
- kontakty s okolními zeměmi: Byblos, Punt, Núbie
- dynastické pohřebiště – Sakkára **X** ně na jednom místě
- Texty pyramid v každé královské hrobce
- závěr a kolaps OK

PŘÍČINY ROZPADU OK

- Krize celé společnosti:
 - panovníci po Pepim II. – jen těžko dokládali svou příslušnost k hlavní královské větvi
 - Hodnostáři v provinciích odvozují svou moc od své rodiny, ne od panovníka nebo centrální administrativy
 - Rozvolnění vztahů mezi centrem (Memfidou) a provinciemi – výběr daní vážne, slábne ekonomická základna panovníka apod.
- Úpadek vlivu Egypta v zahraničí – napadání eg. výprav na Sinaji i v Núbii
- Nárůst moci lokálních center: především v jižním Egyptě: el-Káb, Théby (Armant)

